

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ТА ХОРЕОГРАФІЇ

УДК 378-057.4+378.147+78+792.8

Волкова Ю. І.

У статті розкрито педагогічні умови, реалізація яких сприятиме оптимізації формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики та хореографії у процесі фахової підготовки на мистецьких факультетах університетів. Основними умовами виокремлено: створення творчого художньо-освітнього середовища; стимулювання позитивної мотивації до художньо-комунікативної діяльності; розширення художньо-комунікативного досвіду в галузі мистецько-педагогічного навчання; розвиток рефлексивної позиції майбутніх учителів музики та хореографії.

Ключові слова: педагогічні умови, художньо-комунікативні вміння, майбутні вчителі музики та хореографії.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ХУДОЖЕСТВЕННО-КОМУНИКАТИВНЫХ УМЕНИЙ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКИ И ХОРЕОГРАФИИ

Волкова Ю. И.

В статье раскрываются условия формирования художественно-коммуникативных умений будущих учителей музыки и хореографии. Названные умения определяются как сложный комплекс педагогических действий, которые обеспечивают продуктивное художественное общение с произведениями искусства. Такое общение с искусством происходит в процессе полифонического межличностного взаимодействия его участников посредством обмена художественной информацией, эмоциями, мыслями на основе восприятия-понимания, вербальной и исполнительской интерпретации художественных произведений с целью профессионально-творческого самовыражения.

Определены и обоснованы педагогические условия, реализация которых будет способствовать оптимизации формирования художественно-коммуникативных умений будущих учителей музыки и хореографии. Такими условиями являются: создание творческой художественно-образовательной среды, которая имеет значительный профессионально-развивающий потенциал, в силу эмоционально и интеллектуально насыщенной атмосферы совместной творческой деятельности преподавателей и студентов; стимулирование положительной мотивации к художественно-коммуникативной деятельности, которое является источником её активности и условием эффективного освоения названной деятельности; расширение художественно-коммуникативного опыта в процессе художественно-педагогического обучения, что предполагает не только овладение знаниями, навыками, умениями в области художественной коммуникации, но и осознания себя как субъекта

художественно-коммуникативного взаимодействия; развитие рефлексивной позиции будущих учителей музыки и хореографии, что отражает единство субъективного и объективного в становлении личности, которая формируется в процессе художественно-коммуникативной деятельности.

***Ключевые слова:** художественно-коммуникативные умения, педагогические условия, учителя музыки и хореографии.*

PEDAGOGICAL FORMING CONDITIONS OF ARTISTIC AND COMMUNICATIVE SKILLS OF FUTURE MUSIC AND CHOREOGRAPHY TEACHERS

Volkova Yu. I.

This article discovers the forming conditions of the artistic and communicative skills of future music and choreography teachers. These skills are determined as a complex of the pedagogical methods that provide the efficient artistic engaging in the works of art. Such communication in the Art is performed through the polyphonic interpersonal interaction of its participants by means of the exchanging of artistic information, emotions, thoughts, based on perception-comprehension, verbal and performing interpretation of the works of art with the purpose of the professional and creative self-expression.

The pedagogical conditions are determined and well-reasoned; their realization shall promote the optimization of the artistic and communicative skills forming of future music and choreography teachers.

***Key words:** artistic and communicative skills, pedagogical conditions, music and choreography teachers.*

Умови життєдіяльності людини в сучасному суспільстві все більш орієнтовані на інтенсивний особистісний розвиток людини як суб'єкта комунікації. Комунікативна діяльність набуває особливої цінності, оскільки забезпечує можливість численних міжкультурних контактів, соціально-особистісної успішності, активного творення, розвитку особистості у співпраці з іншими людьми. Комунікація є основоположним компонентом педагогічної діяльності, яка зумовлює ефективність процесу взаємодії вчителя і учнів, що передбачає взаємне сприйняття суб'єктів, емоційний взаємовплив, передачу і обмін інформацією. Професійний рівень викладача значною мірою визначається наявністю "комунікативного ядра" (Олексюк О.М.).

Важлива роль у процесі художньо-педагогічної діяльності належить мистецтву, яке є водночас і творення, і пізнання світу, і спілкування. Розглядаючи комунікативну функцію мистецтва, М.С.Каган відзначає, що воно (мистецтво) не тільки нескінченно поглиблює наше розуміння реального людського спілкування, а й безмежно урізноманітнює його сферу. Художня інформація народжується в процесі спілкування автора і реципієнта, як продукт їх спільної діяльності. Особливості комунікації у процесі художньо-педагогічної діяльності зумовлені специфікою діяльності вчителя мистецьких дисциплін, а саме: злиттям у ній "педагогічного" і "художнього" елементів, які визначають методи і форми освітніх процесів. Враховуючи значення синтезу музики і хореографії в художньо-комунікативному процесі, актуальним стає проблема музичної компетентності

майбутнього вчителя хореографії та навпаки – певна хореографічна компетенція майбутнього вчителя музики з урахуванням застосування ним елементів пластичних рухів на уроках музики та під час ознайомлення з музичними творами танцювальних жанрів. Серед завдань такого навчання виокремлюється саме феномен художньої комунікації, який у педагогічному процесі реалізується через систему художньо-комунікативних умінь.

Ряд досліджень, присвячених формуванню професійно-педагогічних умінь вчителів мистецьких дисциплін, так чи інакше торкається питання художнього спілкування (Г.Падалка, Б.Яворський, О.Плотницька, О. Михайличенко, С. Грозан, О.Ростовський, О.Рудницька, О.Щолокова, І. Гальперін та ін.).

Є чимало наукових праць, у яких досліджувалась проблема формування виконавських, комунікативних умінь і навичок у галузі мистецтва. Так, проблема формування вмінь художньо-педагогічного спілкування в майбутніх учителів музики висвітлено в роботі Грозан С. В.; формування комунікативних навичок у майбутніх учителів музики досліджувала Кожевнікова Л. В.; методичні засади формування комунікативної компетентності майбутнього вчителя музики висвітлила Проворова Є.М., педагогічні умови формування уміння художньої інтерпретації у студентів музичних факультетів досліджувалися Крицьким В.М.; методику формування у майбутніх учителів музики комунікативних умінь у процесі хорової діяльності розроблено Василевською-Скूपою Л.П.; дослідження формування комунікативних умінь підлітків у хореографічних проектах у додатковій освіті здійснила Миронова О.Л.

Теоретичний аналіз проблеми формування художньо-комунікативних умінь, вивчення стану проблеми в практиці підготовки майбутніх учителів музики та хореографії дозволили визначити художньо-комунікативні уміння як комплекс складних інтегрованих професійно-педагогічних дій, які забезпечують продуктивне художнє спілкування з творами мистецтва в процесі поліфонічної міжособистісної взаємодії учасників, спілкування через передачу і обмін художньою інформацією, емоціями, думками, ідеями на засадах зовнішнього і внутрішнього діалогу, в процесі сприймання, розуміння, осмислення, виконавської інтерпретації і оцінки з метою творчого самовираження, самоствердження.

Не зважаючи на значний науковий доробок досліджень щодо формування художньо-комунікативних умінь, проблема майбутніх учителів музики та хореографії на основі синтезу музики та танцю не знайшла ще свого розкриття в методиці художнього навчання майбутніх учителів музики та хореографії; залишається невизначеним зміст педагогічних умов, введення яких в навчальний процес буде сприяти ефективному оволодінню художньо-комунікативними уміннями майбутніми фахівцями.

Тому, **метою** нашої статті є визначення та обґрунтування педагогічних умов, реалізація яких сприятиме оптимізації формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики та хореографії.

Згідно з довідковою літературою, умова – це обставина, від якої що-небудь залежить; обставина, за якою щось відбувається. Філософська наука трактує поняття «умова» як сукупність об'єктів (речей, процесів, відносин тощо), необхідних для виникнення, існування або зміни будь-якого об'єкта; ставлення предмета до оточуючих явищ, без яких він існувати не може; умови створюють те середовище, обставини, в яких явище виникає, існує і розвивається. Умовами

формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики та хореографії ми розуміємо створення такого простору (середовища), в якому представлена сукупність педагогічних факторів (прийомів, засобів тощо), що забезпечує можливість викладачам організувати активну художньо-творчу діяльність студентів з метою формування в них комплексу умінь і властивостей, який визначає готовність до успішної реалізації художньо-педагогічної комунікації.

Аналіз ситуації на рівні визначення сучасних вимог мистецької педагогіки щодо процесу формування досліджуваного феномену, визначення специфіки практичного вітчизняного, зарубіжного і власного досвіду дозволили нам виокремити такі педагогічні умови: створення творчого художньо-освітнього середовища; стимуляція позитивної мотивації до художньо-комунікативної діяльності; розширення художньо-комунікативного досвіду в галузі мистецько-педагогічного навчання; розвиток рефлексивної позиції майбутніх учителів музики та хореографії.

Першою умовою формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики та хореографії вважаємо **створення творчого художньо-освітнього середовища**.

На думку А. Леонтьєва, середовище – це, насамперед, те, що створено людиною... «це людська творчість, це культура». В психологічній науці домінує позиція розуміння середовища як результату і процесу власного творчого саморозвитку особистості [5, с. 90].

З метою уточнення поняття «творче художньо-освітнє середовище», розглянемо феномен творчості. Поняття творчої особистості та творчості багатогранно. Для одних дослідників, творчість – це прояв власної індивідуальності (Є. Яковлева), для інших – це діяльність, що створює оригінальні продукти матеріальних і духовних цінностей, які мають не тільки особисте, але й соціальне значення (Б. Теплов). Творчість – це свого роду сценарний комент. Обов'язкові компоненти сценарію творчості виражені у вигляді понятійних ознак: «суб'єкт» (творець), «об'єкт» (результат творіння), «предикат» (дія, діяльність, процес діяльності, здатність, вміння). Тому при створенні оптимального художньо-творчого навчального середовища студент повинен стати творцем, який в процесі творчої діяльності формує необхідні вміння.

Середовище педагогічного університету має значний розвивальний потенціал, оскільки відрізняється інтенсивною спільною діяльністю і спілкуванням викладачів та студентів, емоційно й інтелектуально насиченою атмосферою співпраці [9]. Творчого характеру художньо-освітньому середовищу вищого мистецько-педагогічного навчального закладу надає, по-перше, система умов у педагогічному університеті, по-друге, прагнення викладачів сприяти якомога повнішому розкриттю здібностей, інтересів, художньо-виконавських і освітніх потреб майбутніх фахівців, спонукати їх до саморозвитку й самореалізації, передбачати формування та удосконалення умінь, творчої активності, ініціативи, і, по-третє, націлені на творчу й результативну художньо-освітню діяльність група студентів та кожний окремий майбутній учитель музики або хореографії.

Враховуючи точку зору науковців, а також напрям і спеціальність підготовки вчителів музики та хореографії, творче художньо-освітнє середовище, яке створюється як педагогічна умова з метою формування художньо-комунікативних умінь, слід розглядати як підсистему більш широкого соціокультурного простору. Таке середовище характеризується системністю взаємозв'язків його об'єктів,

цілісністю, художньо-естетичною функціональністю, організаційною зумовленістю інтеграції мистецтв (хореографічного і музичного) та діалогової взаємодії його представників. Воно сприяє розвитку творчої активності особистості, формуванню її художньо-комунікативних умінь.

Для ефективної реалізації умови створення творчого художньо-освітнього середовища доцільним є використання методичних прийомів художнього впливу, розроблених Л. Мазель на основі аналізу художніх творів:

- методичні прийоми художнього відкриття (оригінальний прийом, яскрава думка чи ідея, які втілюються в реальність і збагачують її);
- методичні прийоми множинного і концентрованого впливу (використання декількох засобів, спрямованих на досягнення однієї мети);
- методичні прийоми поєднання функцій (реалізація сукупністю засобів декількох функцій);
- методичні прийоми слідування інерції сприйняття і її порушення (виправдання або несподіване порушення очікувань того, хто сприймає художньо-освітню інформацію) [6].

Вважаємо за необхідне доповнити вищезначені прийоми ще такими, що сприяють:

- активізації художньо-образних уявлень майбутнього фахівця через стимулювання творчого настрою в процесі художньо-комунікативної діяльності;
- концентрації уваги студентів на смислових центрах музичного або хореографічного твору через створення і збереження творчого настрою в процесі художньо-комунікативної діяльності;
- систематичне залучення майбутніх фахівців до інтерпретації художньо-освітнього матеріалу через керування впевненістю в ситуаціях художньої комунікації.

Насичення майбутніх учителів музики та хореографії художніми враженнями, їх участь у різноманітних видах художньо-творчої діяльності, реалізація спільних проєктів – все це становить основу для прояву суб'єктності, яка, в свою чергу, стимулює творчість і діалог, що забезпечує створення творчого художньо-освітнього середовища.

Другою умовою формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики та хореографії є **стимуляція позитивної мотивації до художньо-комунікативної діяльності**.

Саме мотиви визначають діяльність особистості, є джерелом її активності й умовою ефективного оволодіння знаннями, вміннями і навичками. Саме пізнавальна мотивація, на думку вчених, визначається бажанням щодо навчальної діяльності, інтересом і зацікавленістю, що сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу [2].

І. Зимня наголошує, що мотивація навчальної діяльності і її характер визначаються такими факторами: а) власне освітньою системою; б) організацією освітнього процесу; в) суб'єктивними особливостями студентів; г) суб'єктивними особливостями викладачів; г) специфікою навчального процесу [3].

Мотивація художньо-освітньої діяльності складатиметься із сукупності певних мотивів. Мотив такої діяльності – це прагнення майбутніх учителів музики та хореографії досягти високого рівня розвитку в галузі мистецької освіти й фахового удосконалення, що проявляється в набутті глибоких, міцних і різноманітних загальних художньо-освітніх

та професійних знань, навичок й умінь. У свою чергу, така потреба викликає певне переживання та інтерес. Таким чином, для активної участі студентів в процесі художньо-пізнавальної діяльності необхідно, щоб мета, зміст навчання, професійна і фахова діяльності не тільки були внутрішньо прийнятими, але й набули для майбутніх фахівців особистісного смислу, викликали позитивні переживання, намагання і прагнення ефективних творчих художньо-освітніх дій.

Мотиваційну роль у художньо-комунікативному аспекті відіграють переживання, емоції, почуття студентів, які є психологічним субстратом і фундаментом ціннісного ставлення діалогової взаємодії. Система такого ставлення є необхідною складовою художньо-пізнавального розвитку майбутніх учителів музики та хореографії, а, отже, має розглядатись як аксіологічний компонент їх художньо-естетичного досвіду.

Для викладача розвиток власної емоційно-чуттєвої сфери та образного мислення є необхідністю, оскільки його професійним завданням є «зараження» (К. Станіславський) своїх вихованців власною творчою енергією, вплив через власні почуття на почуття і поведінку тих, хто навчається.

Багато вчених підкресливали тісний зв'язок емоцій з сприйняттям мистецтва – Л. Виготський, О. Леонтєв, С. Рубінштейн, Б. Теплов та ін.

Для успішного формування у студентів уміння управляти власним емоційним станом важливо не тільки систематичне залучення до емоційно-творчих ситуацій, але, головним чином, досягнення майбутніми фахівцями позитивного результату. Дієвими факторами, які забезпечують позитивний результат художньої комунікації, є стан зосередженості на основному змісті художньо-освітньої діяльності та впевненості у власних знаннях і уміннях, що є наслідком цілеспрямованої підготовки студента до художньої комунікації комплексом взаємодоповнюючих методичних прийомів; найважливішими, на нашу думку, слід вважати:

- активізація інтересу майбутніх учителів музики та хореографії до художньо-комунікативної діяльності;

- художньо-комунікативний вплив викладача на особистості студентів.

Існують певні фактори, які сприяють формуванню та розвитку інтересу студентів до художньо-комунікативної діяльності:

- реалізація художньо-освітнього процесу на оптимальному рівні розвитку студентів;

- максимальна ґрунтовність на активній розумовій діяльності майбутніх учителів музики та хореографії;

- позитивний емоційний тонус навчального процесу.

Третьою умовою формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики та хореографії є **розширення художньо-комунікативного досвіду в галузі мистецько-педагогічного навчання.**

Фахова підготовка студентів у контексті створення означеної умови потребує їх теоретичного і практичного озброєння знаннями, навичками умінь в галузі художньої комунікації, удосконалення засобів усвідомлення себе як суб'єктів художньо-комунікативної взаємодії. Таке озброєння зумовлене певними особливостями художньо-комунікативного розуміння.

Специфічна і світоглядна сфера розуміння – герменевтична сфера майбутніх фахівців у гуманітарній галузі, зокрема в галузі мистецької освіти, пізнання яких характеризується гуманістичними особливостями. Традиційна художньо-освітня

модель навчання майбутніх учителів музики та хореографії, як показує практика, формув в них, на відміну від фахівців у природничій галузі, «розірване» розуміння дійсності і переважно ірраціональні способи пізнання. Допоміжну роль відіграє емоційна сфера розвитку студентів вищих мистецько-педагогічних навчальних закладів, хоча їй надається велике значення в оволодінні художньо-освітньою діяльністю.

На зв'язок інтелекту і афекту наголошено ще в роботах Л. Виготського і С. Рубінштейна, де говорилося, що розуміння є єдністю інтелектуального та емоційного, а емоція – єдність емоційного та інтелектуального [1; 8]. Це підтверджується створенням на початку 90-х років в американській психологічній літературі поняттям «емоційний інтелект» (Голдман). Дане поняття трактується багатозначно: а) як уміння розуміти, контролювати, аналізувати власні почуття та емоції; б) як уміння відчувати і розуміти настрій інших людей. У такому трактуванні емоційний інтелект співзвучний вимогам до формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики та хореографії.

Гармонійне формування досліджуваного феномену можливо лише в інтегративному єдності раціонального та емоційно-чуттєвого художньо-комунікативного досвіду майбутніх учителів музики та хореографії.

Крім емоційного інтелекту, в контексті досліджуваної проблеми відзначається необхідність формування в студентів так званого «соціального інтелекту» – здатності розуміти оточуючих (студентів, викладачів), легкості встановлення контактів, контролю над власними емоційними проявами, впевненості в собі тощо.

Однією зі складових формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики та хореографії є освоєння “художнього тексту” твору. Його роль в процесі фахової підготовки важко переоцінити. Вважається, що якщо предметом засвоєння є текст фахової спрямованості, то наявність заздалегідь продуманих і чітко сформульованих до нього питань, відповіді на які можуть бути знайдені в процесі інтерпретації художнього тексту, сприяють його розумінню. Крім того, чим більше розумових зусиль майбутній фахівець докладає до того, щоб організувати ефективну художньо-комунікативну взаємодію під час осягнення інформації, надати їй цілісну, осмислену структуру, тим легше вона потім відтворюється і перетворюється. Один з ефективних способів структурованої інтерпретації художнього тексту і, як слідство – в подальшому розширення художньо-комунікативного досвіду студентів – є усвідомлення художньо-освітньої інформації за типом «дерева», тобто визначення асоціативного взаємозв'язку змісту художньо-комунікативної інформації.

Очевидним є той факт, що розумові процеси художньо-комунікативної взаємодії майбутніх фахівців у галузі мистецької освіти мають яскраво виражену специфіку, пов'язану з діалогічністю процесу художнього спілкування, його комунікативно-підтримуючим характером, що містить прагнення до порозуміння, неоднозначності думок, рефлексивності, високої художньо-мовної та емоційної сензитивності, здатності до розвинення художньо-комунікативного досвіду.

Четвертою умовою формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики та хореографії ми вважаємо **розвиток рефлексивної позиції студентів**. У даний час поняття «рефлексія» інтенсивно використовується в педагогічному контексті. Воно виникло у філософії і означало процес роздуму

індивіда про події у його власній свідомості. Рефлексія (від лат. *reflexio* – звернення назад) – процес самопізнання суб'єктом внутрішніх психічних актів і станів [7]. У психології рефлексію розглядають як процес самопізнання суб'єктом свого внутрішнього світу, стану, психічних процесів. Рефлексія, однак, це не тільки розуміння себе, а і з'ясування того, як інші сприймають тебе, твої емоційні реакції і поведінку.

З актуалізацією гуманістичної парадигми в освіті, зокрема мистецької, все більшу увагу теоретиків і практиків привертають педагогічні аспекти рефлексії (В. Беліч, Б. Вульф, В. Харькін, Г. Щедровицький, Н. Щуркова та ін.). Найбільш близький до цілей нашого дослідження підхід Г. Щедровицького, який розглядає рефлексію як механізм засвоєння, як умова появи в суб'єкта нових способів діяльності і нових здібностей [10].

Предметом нашого розгляду є розвиток рефлексивної позиції суб'єктів під час процесу гуманізації взаємодії викладача, студента і художнього твору. Позиція (від лат. *positio*) – стійка система ставлення людини до певних сторін дійсності, яка проявляється у відповідній поведінці і вчинках [8]. Позиція – властивість, яка розвивається, і, будучи зрілою, вона характеризується незаперечністю і відносною стабільністю. Якщо вже йдеться про розвиток рефлексивної позиції майбутніх учителів музики та хореографії, то зрілість рефлексивної позиції розглядається нами як стратегічна мета, яка виходить за рамки навчання в педагогічному університеті. Під рефлексивною позицією ми розуміємо здатність суб'єкта до осмислення життєвих реальій і співвідношення їх з установками, поглядами і уявленнями на основі свого життєвого досвіду. В цьому значенні, ми вважаємо, «рефлексивна позиція» віддзеркалює єдність суб'єктивного та об'єктивного в становленні особистості, яка формується в процесі комунікативної діяльності з іншими.

Аналізуючи представлені теоретичні положення і власний досвід, ми визначаємо такі ознаки рефлексивної позиції майбутніх учителів музики та хореографії у процесі формування в них художньо-комунікативних умінь: усвідомлення власної Я-концепції і себе як суб'єкта взаємодії; аналіз установки щодо художнього спілкування; усвідомлення суб'єктом своєї відповідальності і реалізація цього уявлення в системі міжособистісних відносин; здатність до самоспостереження в процесі діяльності з метою самоконтролю, здійснення корекції художньої комунікації та саморегуляції; прагнення до самопізнання; здібність до адекватного самоаналізу і самооцінки; наявність і стійкість ціннісної орієнтації та їх реалізація в процесі художньо-освітньої взаємодії з викладачами, творами, інформацією; осмислення своїх можливостей і здібностей і порівняння їх з художньо-комунікативними вимогами.

В операційному контексті розвиток рефлексивної позиції майбутніх учителів музики та хореографії реалізуються через такі прийоми: перебільшення, пошук ресуреного стану, конструктивна критика та ін. Управління процесом розвитку рефлексивної позиції майбутніх фахівців здійснюється через діагностичне цілепокладання, планування, доцільне і своєчасне використання розвиваючих художньо-комунікативних ситуацій, через варіювання засобами і методами з метою корекції результатів.

Запропоновані педагогічні умови і методичні засади не вичерпують проблеми формування художньо-комунікативних умінь. Подальше дослідження доцільно спрямувати на виявлення і систематизацію оптимальних форм, методів і засобів

фахового навчання, що забезпечать ефективність процесу формування художньо-комунікативних умінь у майбутніх учителів музики і хореографії.

Бібліографія

1. Выготский Л.С. Мышление и речь : собр. соч. : в 6 т. / Л.С. Выготский. – М. : Педагогика, 1982. – Т. 2. – С. 5-361.
2. Гуревич Р.С. Теоретичні та методичні основи організації навчання у професійно-технічних закладах: Дис. д-ра пед.наук: 13.00.04/Р.С. Гуревич. – К., 1999. – 415 с.
3. Зимняя И.А. Педагогическая психология: учебник для вузов. Изд. второе, доп., испр. и переаб. / И.А. Зимняя. – М. : Логос, 2005. – 384 с.
4. Краткий справочник по педагогической технологии / Под ред. Н.Е. Щурковой. – М., 1997. – 60 с.
5. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А.Н. Леонтьев. – М. : Политиздат, 1977. – 307с.
6. Мазель Л. А. Анализ музыкальных произведений. Элементы музыки и методика анализа малых форм / Л. А. Мазель, В. А. Цукерман. — М. : Музыка, 1967. — 752 с.
7. Общая психология / Под ред. В.А. Петровского. – М. : Просвещение, 1976. – 479 с.
8. Рубинштейн С.Л. Проблемы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. – М. : Педагогика, 1976. – 416 с.
9. Федотенко И. Л. Социокультурная среда педагогического университета как фактор подготовки студентов к профессиональной деятельности в инклюзивных образовательных учреждениях / И. Федотенко // Педагогическая среда университета катю пространство за профессионально-личностно развитие на бъдещия специалист. – Книга вторая. Т. 1. – Габрово : ЕКС-ПРЕС, 2011. – С. 321-324.
10. Щедровицкий Г. П. Комунікація, діяльність, рефлексія // Дослідження рече-думки і рефлексії. - Алма-Ата, 1979.

PEDAGOGICAL FORMING CONDITIONS OF ARTISTIC AND COMMUNICATIVE SKILLS OF FUTURE MUSIC AND CHOREOGRAPHY TEACHERS

Volkova Yu. I.

Abstract. This article discovers the forming conditions of the artistic and communicative skills of future music and choreography teachers. These skills are determined as a complex of the pedagogical methods that provide the efficient artistic engaging in the works of art. Such communication in the Art is performed through the polyphonic interpersonal interaction of its participants by means of the exchanging artistic information, emotions, thoughts, based on perception-comprehension, verbal and performing interpretation of the works of art with the purpose of the professional and creative self-expression.

The pedagogical conditions are determined and well-reasoned; their realization shall promote the optimization of the artistic and communicative skills forming of future music and choreography teachers. Such conditions

are to form the creative artistic and educational communication that has the significant professional and developing potential, under emotional and intellectually eventful atmosphere of the cooperative creativity of teachers and students; to stimulate positive motivation in order to perform artistic and communicative activity it is the source of its capacity and the condition of the effective mastering of the activity; to expand artistic and communicative experience in the process of artistic and pedagogical education that suggests not only mastery of knowledge, skills in artistic communication, but self-consciousness as a subject of the artistic and communicative interaction; to develop the reflexive position of future music and choreography teachers that reflects the subjective and objective unity in achievement of personality forming in the process of the artistic and communicative activity.

СОВРЕМЕННЫЕ АСПЕКТЫ СОЗДАНИЯ ИНКЛЮЗИВНОЙ СРЕДЫ В УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

УДК: 371.3+37.091

Кичук Н.

В статье теоретически обоснованы современные аспекты создания инклюзивной среды в учебных заведениях, раскрыты особенности инклюзивного обучения, конструктивные пути установления партнерских отношений с родителями.

Ключевые слова: инклюзия, среда, партнерские отношения, семья.

СУЧАСНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Н. Кічук

У статті теоретично обґрунтовані сучасні аспекти створення інклюзивного середовища в навчальних закладах, розкрито особливості інклюзивного навчання, конструктивні шляхи встановлення партнерських відносин з батьками.

Ключові слова: інклюзія, середовище, партнерські відносини, сім'я.

MODERN ASPECTS OF CREATING INCLUSIVE ENVIRONMENT AT EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Kichuk N.

The formed normatively legal base is the important pre-condition in providing successful inclusive education. Modern Ukrainian society is characterized not only by the acceptance of international-legal documents towards the persons with special necessities, but by the activation of the legal activity in this direction.

Keywords: normatively legal base, the persons with special necessities, inclusive education, legal activity.

Постановка проблеми. Анализ развития инклюзивных школ показал, что инклюзия – критически важный фактор развития школы и организации учебного процесса, а внедрение инклюзивной составляющей в школах становится